

Avcıların Demografik ve Sosyoekonomik Yapısı: Marmara ve Ege Bölgesi Örneği

Sultan Bekiroğlu*
Taner Okan**

Tarih öncesi dönemde insanoğlu için beslenme kaynağı ve yaşamını devam ettirebilmenin tek yolu olan avcılık, kabile yaşamına geçiş de dâhil olmak üzere, uzun süre insanın toplumsal yaşamına, teknolojisine, düşüncesine, davranış ve yaşam biçimine hükmetme özelliğini korumuştur. Çobanlığın ve tarımın gelişmesiyle temel yaşam biçimi olma özelliğini kaybeden avcılık; köleci toplumlarda köle sahiplerinin ve askerlerin, feodal toplumda ise soyluların ve varlıklı kişilerin yaptığı bir etkinliğe dönüşmüştür. Avcılık, günümüzde de yerkürenin her tarafında, her meslekten insanın tutkuyla yaptığı çalışma dışı zamanlara ilişkin bir etkinlik olarak varlığını ve önemini sürdürmektedir.¹

Av hayvanlarının ve yaban hayatının büyük bir kısmını bünyesinde barındıran ülke ormanları, insan merkezli (antropojen) zararlara maruz kalarak nitelik ve nicelik olarak çok zayıflatılmıştır. Bu gerçek ülke orman alanlarının daraldığını, pek çok yabani bitki ve hayvan türünün yok olduğunu, yaban hayatı ve av hayvanları potansiyelinin tükenme sürecine girdiğini gösteren verilerle de kanıtlanmaktadır.

Ülkemizde av ve yaban hayatı kaynaklarında azalma ve tükenme yaşanırken, avcı sayısında artış gözlenmektedir. Bu durum, av ve yaban hayatının korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir olarak yönetilmesinde ciddi sorunlar yaratmaktadır. Çünkü ülkemizde avcılık, av ve yaban hayatı için tehdit unsuru olarak algılanmaktadır. Avcılık etkinliğini sürdürülebilirlik, rasyonellik ve faydalılık ilkeleri doğrultusunda yönetmek, av yaban hayatı kaynaklarını korumak ve geliştirmek, avcılığın ekonomiye katkılarını yerel, bölgesel ve ülke

* Yrd. Doç. Dr. Sultan Bekiroğlu, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Ekonomisi Anabilim Dalı, İstanbul.

** Taner Okan, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Ekonomisi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi, İstanbul.

¹ M. Iğircık, S. Yadigar, S. Bekiroğlu, T. Okan, M. E. Akkaş, "Marmara Bölgesi Avcı Profili", *T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No: 29, Müdürlük Yayın No: 38, İzmir 2005.*

düzeyinde artırmak ve bu katkıyı devamlı kılmak için; bir etki (çıkar) grubu olan avcılarının sürdürülebilir av ve yaban hayatı yönetimine katılımları sağlanmalıdır.

Ülkeler sahip oldukları coğrafi, kültürel, sosyal, demografik ve ekonomik özellikler bakımından farklı bölgelere ayrılabilir. Bu ayrım doğal olarak ilgi alanına göre değişebilir. Örneğin Türkiye coğrafi bakımdan 7, demografik bakımdan 5 bölgeye ayrılmıştır. Türkiye sosyoekonomik gelişmişlik ve demografik özellikler bakımından Batı, Güney, Orta, Kuzey, ve Doğu olmak üzere 5 bölgeye ayrılmış bulunmaktadır. Bu çalışmada, coğrafi bölgelerden Marmara ve Ege bölgelerini içine alan Batı Bölgesi avcılarının sosyoekonomik ve demografik yapısı irdelenmiştir.

Türkiye’de Avcıların Durumu

4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu (KAK) yürürlüğe girmeden önce, avcılarının sahip oldukları yivsiz tüfekleri taşımak ve avlanmak için av tezkeresi çıkarmaları yeterli oluyordu. Bu nedenle KAK’nun yürürlüğe girdiği 11.07.2003 tarihinden önce av tezkeresine sahip herkes avcı kabul ediliyordu. 2003 yılı tespitlerine göre, denetimleri altındaki alanlar itibarıyla Emniyet Teşkilatı 1 162 000, Jandarma Teşkilatı ise 713 000 kişinin av tezkeresine sahip olduğunu bildirmiştir.² Av tezkeresine sahip toplam 1 875 000 kişi ile kayıtsız ve sahiplik belgesi bulunan tüfeklerle avlananlar göz önüne alındığında bu rakamın 2 milyonu aştığı tahmin edilmektedir.

KAK gereği avlanmak isteyenlerin avcılık sertifikası almaları gerekmektedir. Avcılık sertifikasının alınması, av tezkeresi almak kadar kolay değildir. Çevre ve Orman Bakanlığının düzenlediği kurslara bedeli ödenerek devam edilmesi ve bir yıl süreli avlanma pulunun alınması gerekmektedir. Av tezkeresinden avlanma sertifikasına geçiş sancılı ve çok yavaş ilerlemektedir. Yapılan istatistikler 2006 yılı itibarıyla ülkemizde 80 787 adet sertifikalı avcının bulunduğunu göstermektedir. Bu rakam, 2003 yılı öncesinde av tezkeresi sahibi çok sayıda avcının henüz avcılık sertifikasına sahip ol(a)madığını göstermektedir. Kayıtlı avcı durumundaki "sertifikalı avcılar", gerçek avcılar kitlesine ait buz dağının su üstüne çıkan kısmı gibi kabul edilmelidir. Bu nedenle KAK sonrası bildirilen avcı sayısındaki azalma yanıltıcıdır.

Ülkeler bazında 100 hektar avlanma alanına 1 avcı düşmektedir. Av yapılabilen alanların ülke alanının % 10’nu oluşturduğu kabul edilirse; ülkemizde ortalama 70 milyon

² A. G. Sarıçam, 108. Birleşim.TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 22, C. 54, Yasama Yılı 2, 2004:
<http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil2/ham/b10801h.htm>

hektar av yapılabilen alan bulunduğu söylenebilir. Bu durumda kaba bir hesapla, ülkemiz avcı kapasitesi 700 000 kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Avcı sayısının ülke nüfusuna oranı Avrupa Birliği ülkelerinde % 2’dir. Ülkemizde bu oran avlanma sertifikasına sahip avcılar göz önüne alındığında % 1,³ av tezkeresi olanlar ile kaçak avlananlar göz önüne alınırsa % 2, hatta % 3 olarak hesaplanmaktadır.

Türkiye 132 memeli, 450 kuş, 106 sürüngen, 345 balık ve diğer canlı gruplarıyla birlikte toplam 80 bin hayvan türü ile çok zengin tür çeşitliliğine sahiptir. Çünkü üç kıtanın birleştiği bir bölgede ve kuşların iki ana göç yolu üzerinde bulunmaktadır. Ancak bu canlı türlerinin sayıları Türkiye’de normal seviyenin altında bulunmaktadır. Zira yukarıdaki paragrafta belirtildiği üzere Türkiye’de av hayvanı türlerinde artış olmamasına rağmen, avcı sayısı kapasitenin çok üstünde yüksek bir rakama ulaşmıştır.

Sürdürülebilir av ve yaban hayatı yönetiminde temel koşul, yaban hayatının doğal ve yasal kurallarının uygulamaya aktarılması, etkili bir koruma ve denetim çalışması yapılmasıdır. Bu koruma ve denetim çalışması, 81 ilde kurulan İl Çevre ve Orman Müdürlükleri tarafından yapılmaktadır. Mülga 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunu çerçevesinde yürütülen av koruma ve kontrollerinde İçişleri Bakanlığının talimatı ve Jandarma Genel Komutanlığının Bölge Komutanlıkları ve 81 İl Jandarma Komutanlığına verdiği talimat da Orman Genel Müdürlüğü ile yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde av ve yaban hayatının korunmasında av koruma kontrol ekiplerine önemli destek sağlamıştır. Bu kapsamda 2000–2001 av döneminden 2005-2006 av dönemine kadar yapılan av koruma ve kontrol çalışmaları Tablo 1’de verilmiştir.⁴

Tablo 1’den görüleceği üzere 2003 yılında av tezkeresi olan 1 875 000 avcıdan 18 019’u; 2005 yılında avlanma sertifikasına sahip avcıdan 80 787’si kontrol edilebilmiştir. Avcı kontrol oranı 2003 yılında yaklaşık % 1, 2005 yılında ise yaklaşık % 14,5’tir. İster av tezkereli isterse avlanma sertifikalı avcılar göz önüne alınsın, gerçekleştirilen denetimlerin çok yetersiz olduğu açıktır. Bu rakamlar Türkiye’nin kaçak avcı cenneti bir ülke olduğunun açık bir göstergesidir.

Tablo 1: Av Koruma ve Kontrol Çalışmaları

³ O. Döşler, Kaya İnal’ın “Avcılık Modeline Katkılar, Öneri ve Görüşler” yazısının eleştirisi, 2006. <http://www.avyaban.org>. Ziyaret Tarihi: 15.10.2006.

⁴ Milli Parklar, “Çevre ve Orman Bakanlığınca Yapılan Koruma Çalışmaları”, 2006. <http://www.milliparklar.gov.tr/ayhd/koruma/BKoruma.htm>. Ziyaret tarihi: 01.11.2006.

Av Dönemi	Kontrol Edilen Avcı Sayısı	Yasal İşlem Yapılan Avcı Sayısı
2000-2001	26 651	2 319
2001-2002	31 879	3 396
2002-2003	30 040	2 740
2003-2004	18 019	2 522
2004-2005	11 661	1 555

Avlanacak kişileri kayıt altına alma ve denetleme görevi, av ve yaban hayatından sorumlu kurumun organizasyonu-mevzuatı geliştirilerek, ilgili diğer kurumlarla (jandarma ve emniyet...) işbirliği güçlendirilerek çözümlenebilir. Bu sorun çözümlendiğinde, kontrolsüz avlanmanın av ve yaban hayatına verdiği zarar azalsa da tamamen ortadan kalkmayacaktır. Çünkü yalnızca avcıları denetleyerek, sürdürülebilir av ve yaban hayatı yönetimi başarılmaz. Sürdürülebilir av ve yaban hayatı yönetiminin başarılı olması isteniyorsa; bu konuyla ilgili bütün çıkar gruplarının yönetime etkin olarak katılması gerekmektedir. Yönetime katılım şekli ve düzeyi çıkar gruplarının sosyoekonomik ve demografik özellikleriyle de yakın ilişki içinde olduğundan; av ve yaban hayatı yönetiminde önemli bir çıkar grubunu oluşturan avcıların da sosyoekonomik demografik özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir.

Avcıların Demografik ve Sosyo-ekonomik Yapısı

Çalışma kapsamında ele alınan Batı Bölgesi sosyoekonomik açıdan en gelişmiş bölgedir. Türkiye'nin en büyük kentlerinden İstanbul ve İzmir bu bölgede yer almaktadır. Sanayi kuruluşlarının çoğunluğu bu bölgede yer aldığı için Türkiye'nin yurt içi hasılasının büyük bölümü Batı bölgesinden kaynaklanmaktadır.⁵ Ülkenin en kalabalık bölgesi olması, diğer bölgelerden çok göç alması, en sanayileşmiş bölge olması vs. gibi çok sayıda etken Batı bölgesi avcılarını diğer bölge avcılarından farklı kılmaktadır. Bu farklılar Batı bölgesini oluşturan coğrafik bölgeler (Marmara ve Ege) itibarıyla açıklanmıştır.

Avcıların Demografik Özellikleri

Bu başlık altında Marmara ve Ege Bölgesi avcılarının yaş, cinsiyet ve meslek gruplarına dağılımları ile yaşadıkları yerler bakımından sahip oldukları demografik özellikler açıklanmıştır.

⁵ Ş. Sazak, "Türkiye'de Bölgelere Göre Nüfusun Yaş Gruplarına Dağılımı", 2004.
<http://www.trakya.edu.tr/Enstituler/FenBilimleri/Dergi/net/index.htm>, Trakya Univ J Sci, 5(2): 187-198, 2004
ISSN 1302 647X, DIC: 106SSET520412040105

Marmara ve Ege Bölgesi avcılarının yaş gruplarına dağılımı Tablo 2’de verilmiştir. Silah taşıma ruhsatının 18. yaştan itibaren verilmesi nedeniyle yaş grupları, bu yaştan itibaren 10 yıllık kademeler hâlinde incelenmiştir.⁶

Tablo 2: Marmara ve Ege Bölgesi Avcılarının Yaş Gruplarına Dağılımı

Yaş Grubu	Marmara Bölgesi (%)	Ege Bölgesi (%)
18-24	3,6	3,0
25-34	13,6	20,0
35-49	44,1	44,0
50-59	24,5	24,0
60+	12,3	9,0

Tablo 2’den görüleceği üzere Marmara ve Ege bölge avcılarının yaş dağılımları arasında büyük benzerlik bulunmaktadır. Bu bölgelerdeki avcılarının yarısından fazlası (%68) orta yaş ve üstü olarak kabul edilen iki yaş grubuna (35-49 ve 50-59) ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu grubu sırasıyla; 25-34 yaş grubu (Marmara % 13.6, Ege % 20), 60 üstü yaş grubu (Marmara % 12,3, Ege % 9) ve 18-24 yaş grubu (Marmara % 3,6, Ege % 3) izlemektedir.

Diğer yandan, avcı eğitim kurslarına 53 ilde katılan avcılara yönelik düzenlenen anket çalışmasında da avcılarının % 47’sinin 41-50 yaşlarında oldukları ortaya çıkmıştır.⁷

Marmara ve Ege Bölgesi avcılarının yaş gruplarına dağılımları birbirine benzemesine rağmen, bazı yaş (25-34 ve 60+) gruplarında oransal farklılıklar bulunmaktadır: 25-34 yaş grubundaki avcı sayısı Marmara Bölgesinde Ege Bölgesinin yaklaşık yarısı kadar, buna karşılık 60+ yaş 1/3 daha fazladır. Bu verilere dayanarak Batı Bölgesinde orta yaş ve yaş grubundaki kişilerin avcılık etkinliğini tercih ettiği, ancak gençlerin tercih etmediği söylenebilir.

Ülke toplumunun ataerkil bir aile yapısına sahip olması, avlanma etkinliğinin (silah ve öldürme eylemi nedeniyle) erkek işi olarak algılanması; avcılarının cinsiyet dağılımını doğal olarak erkek egemen bir yapıya dönüşmesine neden olmuştur. Elbek ve arkadaşları 2002’de

⁶ M. Iğircık, S. Yadigar, S. Bekiroğlu, T. Okan, M.E. Akkaş, "Marmara Bölgesi Avcı Profili", *T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Ege Ormanlık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No: 29*, Müdürlük Yayın No: 38, İzmir 2005; Z. Ay, F. Bilgin, İ. Şafak, M.E. Akkaş, "Ege Bölgesi’nde Avlanma Kartı Olan Avcıların Profilinin Belirlenmesi", *T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Ege Ormanlık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No: 27*, Müdürlük Yayın No: 36, İzmir 2005.

⁷ Anonim, *Sürdürülebilir Av ve Yaban Hayatına Doğru*, Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü Eğitim Yayınları, C. 1, Ankara 2002.

Ege Bölgesi avcılarının yalnızca % 1,6'sının kadın olduğu ortaya koymuştur.⁸ Marmara Bölgesi avcılarının cinsiyet dağılımını sorgulayan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak Marmara ve Ege bölgelerinin sosyoekonomik ve demografik özellikler bakımından birbirlerine çok benzedikleri gerçeğinden hareket edilirse, Marmara Bölgesi avcılığında da erkek egemen yapı olduğunu söylemek çok yanlış olmayacaktır.

Avcıların meslek durumlarına göre dağılımı Tablo 3'de verilmiştir. Söz konusu meslekler; çiftçi, işçi, esnaf, serbest meslek, sanayici, yüksek kademeli memur, memur, emekli ve diğer mesleklerdir. Diğer meslek grubu içinde öğrenci avcılar dâhil edilmiştir. Öğrenci avcılarının oranı her iki bölgede birbirine çok yakındır (Marmara Bölgesi: % 0,5, Ege Bölgesi % 0,7).

Tablo 3. Avcıların Meslek Gruplarına Dağılımı

Meslek Grupları	Marmara Bölgesi (%)	Ege Bölgesi (%)
Çiftçi	12,7	19,0
İşçi	16,8	10,1
Esnaf	13,2	22,2
Serbest Meslek	10,0	13,1
Sanayici	1,4	0,7
Yüksek Memur	0,9	0,6
Memur	9,0	6,3
Emekli	32,3	23,5
Diğer	3,7	3,8

Tablo 3'e göre; Marmara Bölgesi avcılarının en büyük bölümünü aktif iş hayatını geride bırakan emekliler (% 32,3), ikinci büyük bölümünü işçiler (% 16,8), üçüncü büyük bölümünü esnaf (% 13,2) ve dördüncü büyük bölümünü ise çiftçiler (% 12,7) oluşturmaktadır. Aynı şekilde Tablo 3 yardımıyla Ege Bölgesi avcılarının meslek gruplarına dağılımları sıralanabilir. En kalabalık grubu emekliler (% 23,5), ikinci kalabalık grubu esnaf (% 22,2), üçüncü kalabalık grubu çiftçiler (% 19) ve dördüncü kalabalık grubu serbest meslek mensupları (% 13,1) oluşturmaktadır. Görüleceği üzere her iki bölgede avcılarının meslek gruplarına dağılımları yalnızca en büyük grubu oluşturan emekliler bakımından benzerlik göstermektedir. Bu durumda her iki bölgede yaşayan insanların; avcılığı, boş zamana sahip olanların gerçekleştirebileceği bir etkinlik olarak kabul ettiği söylenebilir. Avcı meslekleri arasında ikinci sırayı Marmara Bölgesinde işçilerin, Ege

⁸ A. G. Elbek, İ. Uysal, H. Saygı, *Ege Bölgesi'ndeki Kara Avcı Profiline Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*, İzmir 2002.

Bölgesinde çiftçilerin alması anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik yaşamda Marmara Bölgesinde sanayinin, Ege Bölgesinde ise tarımın etkin olması yüzünden ortaya çıkmaktadır. Ege Bölgesi esnaflarının Marmara Bölgesini esnaflarına göre avcılığı daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Kaba bir yaklaşımla, Ege Bölgesi esnafının Marmara Bölgesi esnafından daha küçük işletmelere, daha düşük müşteri potansiyeline sahip olması ve konum itibarıyla avcılık yapılan alanlara daha yakın olması bu sonucu doğuran nedenler olarak sıralanabilir.

Avcıların yaşadıkları yerleşim yeri nüfusuna göre dağılımları Marmara Bölgesi için Tablo 4’de, Ege Bölgesi için Tablo 5’de verilmiştir. Tablo 4’e göre Marmara Bölgesinde avcılarının % 19,6’sı nüfusu 2000 den az yerleşim yerlerinde, yani köylerde; % 13,2’si nüfusu 2000 ila 10 000 arası köy, belde ve küçük kasabalarda, % 19,5’i nüfusu 10 000 ila 50 000 arası yerleşim merkezlerinde yaşamaktadır. Nüfusu 50 000’den büyük kentlerde yaşayanların oranı ise % 44,1’dir. Bu durum avcılarının yaklaşık yarısının kentli olduğunu göstermektedir. Ancak, Tablo 4’teki veriler incelendiğinde kentli avcılarının önemli bir kısmının kırsal kökenli olduğu görülmektedir. Tablo 4’de avcılarının % 19,6’sının nüfusu 2000 den küçük köylerde yaşadığını gösterilirken, bu oranın yani çocukluklarını 2000 den az nüfuslu yerleşim yerlerinde geçirenlerin oranının % 40,9’a yükseldiği görülmektedir.

Tablo 4. Marmara Bölgesi Avcılarının Yaşadıkları Yerleşim Yeri Nüfusuna Göre Dağılımı

Nüfus	Yaşadıkları Yerleşim Yeri (%)	Çocukluklarını Geçirdikleri Yerleşim Yeri (%)
<1000	11,4	32,3
1000-2000	8,2	8,6
2000-5000	9,1	9,1
5000-10 000	4,1	2,3
10 000-50 000	19,5	12,7
>50 000	44,1	31,8

Benzer ilişki çocukluklarını nüfusu 50 000’den büyük kentlerde geçirenlerle (% 31,8), halen kentlerde yaşayanlar (% 41,1) arasında bulunmaktadır. Aradaki yaklaşık % 10’luk farkın, kırdan kente olan göçten kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ancak en önemli farkın, çocukluğunu nüfusu 2000’den az köylerde geçirenler (% 40,9) ile halen nüfusu 2000’den küçük yerleşim yerlerinde yaşayanlar (19,6) arasında olduğu görülmektedir. Aradaki % 20’lik

farkm yarısının göçten kaynaklandığı kabul edilirse, diğer yarısının bir kesim kentlinin avcılığa yönelmesinden ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.⁹

Tablo 5'den Ege Bölgesinde anket yapılan avcılarının % 38,3'ü nüfusu 50 000'den büyük yerleşim yerlerinde yaşadığı anlaşılmaktadır. % 30,4'nün ise yerleşim yeri 10 000-50 000 aralığında bulunmaktadır.¹⁰

Tablo 5. Ege Bölgesi Avcılarının Yaşadığı Yerleşim Birimlerinin Nüfusu

Nüfus Aralığı	%
<1000	2,6
1000-2000	2,3
2000-5000	12,3
5000-10 000	14,2
10 000-50 000	30,4
>50 000	38,3

Avcıların % 62'sinin çocukluklarını köylerde geçirmedikleri belirtilmektedir.¹¹ Bu nedenle çocukluğunu köyde geçirenlerin oranı % 38 olmaktadır. Bu sonuçlar Marmara ve Ege Bölgesi avcılarının yaşadıkları ve çocukluklarını geçirdikleri yerleşim yerleri bakımından birbirinden farklılık arz ettiğini göstermektedir.

Avcıların Sosyal ve Kültürel Özellikleri

Avcıların sosyal ve kültürel özelliklerini, demografik özelliklerden yaş grupları, cinsiyet ve meslek gruplarına dağılımları, eğitim düzeyi (okur-yazarlık) ve çocuklarını geçirdikleri ve yaşamlarını sürdürdükleri yerleşim yerlerinin büyüklüğü belirlemektedir. Yukarıda 'Avcıların Demografik Özellikleri' başlığı altında verilen bilgilerden ve yapılan açıklamalardan hareketle Marmara ve Ege Bölgesi avcılarının sosyal ve kültürel özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Marmara ve Ege Bölgesi çalışanları ülke ekonomisine farklı sektörlerde üretim yaparak katkı sağlamaktadır. Marmara Bölgesinin ülkenin en gelişmiş sanayi sektörüne sahip olduğu, buna karşılık Ege Bölgesinin tarım sektörü bakımından ileri olduğu bilinmektedir. Bu

⁹ M. Iğrıçık, *Türkiye'nin Av Potansiyelinin Geliştirilmesine İlişkin Sosyoekonomik Çözümleme*, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2001.

¹⁰ Z. Ay, F. Bilgin, İ. Şafak, M. E. Akkaş, "Ege Bölgesi'nde Avlanma Kartı Olan Avcıların Profilinin Belirlenmesi", *T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Ege Ormanlık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No: 27, Müdürlük Yayın No: 36*, İzmir 2005.

¹¹ *Age*.

nedenle, Marmara Bölgesinde işçi, sanayici ve yüksek memur avcılarının sayısı, Ege Bölgesine kıyasla daha yüksek çıkmaktadır. Buna karşılık Ege Bölgesindeki avcılarının çoğunluğu çiftçi, esnaf ve serbest meslek gruplarına aittir. Emekli avcı grubu her iki bölgede en yüksek oranda temsil edilmektedir. Emekli avcı grubunun hangi iş alanlarında çalışmış olduklarına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Büyük bir olasılıkla söz konusu meslekler, her iki bölgedeki emekli avcı grubu içinde aynı oranlarda temsil edilmektedir.

Çok daha fazla boş zamana sahip kişilerin avcılığa yöneldikleri kabul edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, Marmara Bölgesinde daha az boş zamana sahip olması gereken memur, sanayici ve yüksek memur kesiminin Ege Bölgesinden daha yüksek oranda avcılığı tercih etmesi ilgi çekicidir.

Çiftçi, işçi ve esnafın eğitim düzeylerinin düşük; buna karşılık serbest meslek, sanayici, yüksek memur, memur ve öğrencilerin eğitim düzeylerinin yüksek; emeklilerin yarısının yüksek, yarısının düşük eğitim düzeyine sahip oldukları varsayımı, ülkemiz gerçekleri göz önüne alındığında reddedilmemelidir. Bu varsayımın kabulü halinde, Marmara Bölgesinde eğitim düzeyi yüksek avcılarının oranı % 38; Ege Bölgesinde ise % 34 olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç itibarıyla Marmara ve Ege Bölgelerinde genellikle eğitim düzeyi düşük kişilerin avcılık yaptığı söylenebilir.

Avcıların kültürel özellikleri yaşadıkları yerle bağlantılı olarak açıklanırsa, her iki bölgede çoğunlukla kentte yaşayanların avcılığı tercih ettikleri görülmektedir. Bu sonuç kentte yaşayan insanın doğaya olan özlemine, doğa ile bütünleşme arzusuna ve yıpratıcı kent yaşamından uzaklaşarak kendini yenileme isteğine bağlanabilir.

Avcılar hangi sosyal kültürel özelliklere sahip olurlarsa olsunlar bazı kişi ve kurumlarla çatışma yaşamaktadır. Şafak 2006'da, İzmir ili için, avcılarının bireysel temelde köylüler ve çobanlarla; örgütsel temelde yerel avcı dernekleri, muhtarlıklar, jandarma komutanlıkları, çevreci dernekler, Doğa Koruma Milli Parklar ve Av Yaban Hayatı Başmühendislikleri ile çatıştığını belirtilmektedir.

Yapılan araştırmaya göre Marmara Bölgesinde avcılarının yalnızca % 27,7'si avcılığa kendi kararı ile yönelmiştir. Geriye kalan yaklaşık % 75 gibi önemli bir kesimi ailesi ya da arkadaşları avcılığa yönelmelerinde etkili olmuştur. Avcılığa yönelme bakımından etki grupları Tablo 6'da verilmiştir.¹²

¹² M. Iğircık, S. Yadigar, S. Bekiroğlu, T. Okan, M.E. Akkaş, "Marmara Bölgesi Avcı Profili", *T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No: 29, Müdürlük Yayın No: 38, İzmir 2005.*

Tablo 6. Avcılığa Yönelmede Etkili Olan Faktörler

Statü	Marmara Bölgesi (%)	Ege Bölgesi (%)
Avcı Çocuğu	50,0	49,7
Avcı Torunu	33,6	28,1
Akrabası Avcı	39,5	28,8
Yalnız Avcı	27,7	32,7
Arkadaşı Avcı	63,2	34,4
Yanıtsız	1,8	1,1

Ege Bölgesi avcılarının % 49,7'inin avcı çocuğu olduğunu göstermektedir. Avcı torunu olanların oranı % 28,1, ailede başka avcı akrabaları olanların oranı % 28,8 olarak bulunmuştur.¹³ Çünkü, ailesinde kendisinden başka avcı bulunmayanların oranı da % 32,7'dir (Avcılardan bazılarının birden fazla seçeneği işaretlemeleri kaçınılmaz olduğu için, Tablo 6'da yüzde sütunlarının toplamı % 100'den büyük çıkmaktadır). Tablo 6'daki oranlar, Marmara avcılarının avcılık etkinliğini seçmelerinde arkadaşlarının önemli bir rolü olduğu, aileden gelen bir avlanma tutkusunun bulunduğu; Ege Bölgesindeki avcılarda ise, arkadaştan daha çok ailenin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Her iki bölge hiçbir etki altında kalmadan kendi arzuları ile avlanmayı seçen önemli miktarda avcıya sahiptir.

Avcılık yapma amacı, avcının sosyal ve kültürel özellikleri hakkında bir fikir sahibi olmamıza yardım etmektedir (Tablo 7).

Tablo 7. Avcılıkta Motivasyon

Nedenler	Marmara Bölgesi (%)	Ege Bölgesi (%)
Doğa sevgisi	80,9	80,7
Arkadaşlarla birlikte olma	53,6	59,6
Doğada yalnız olma	20,9	22,1
Ateş etme zevki	24,1	19,3
Hayvan avlamak	20,5	22,0
Bedensel hareket	62,3	68,7
Arkadaşlarına uyma	21,4	10,5
Ekonomik yarar sağlama	1,4	1,2
Besin sağlama	3,2	2,8
Yanıt yok	2,7	-

¹³ Z. Ay, F. Bilgin, İ. Şafak, M.E. Akkaş, "Ege Bölgesi'nde Avlanma Kartı Olan Avcıların Profilinin Belirlenmesi", *T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Ege Ormanlık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No: 27, Müdürlük Yayın No: 36, İzmir 2005.*

Marmara Bölgesi avcıları, avcılığı doğa sevgisi (% 80,9), bedensel hareket (% 62,3) arkadaşlarla birlikte olma (% 53,6) amacıyla yaptıklarını belirtmektedir. Ancak çok düşük oranda (% 3,2) da olsa beslenmek amacıyla avcılık yapanlar bulunmaktadır. Bu rakama ekonomik yarar sağlamak amacıyla avcılık yapan % 1,4'lük oran eklendiğinde; % 4,6 oranındaki avcıların avlanma etik değerlerin yoksun olduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer önemli nokta, bölge avcılığının geçmişte olduğundan farklı bir şekilde, rekreasyon etkinliği kimliği kazanma sürecine girmesidir.¹⁴

Tablo 7'den görüleceği üzere, Ege Bölgesinde de avlanma nedenlerinin başında doğa sevgisi, ikinci sırada bedensel hareket, üçüncü sırada da arkadaşlarla beraber olma isteği gelmektedir. Avcılığı ekonomik yarar sağlamak amacıyla yapanların oranı % 1,2 besin sağlamak için yapanların oranı da % 2,8'dir. Bunların toplamı Ege Bölgesinde avlanma etik değerlerinden yoksun avcıların toplamını (% 4) göstermektedir.¹⁵ Marmara ve Ege Bölgeleri bu oranlar bakımından karşılaştırıldığında bezerlik göstermektedir.

Avcıların sosyal ve kültürel özellikleri; Batı Bölgesinde avcıların hemen tamamının orta yaş ve üstü eğitim düzeyi düşük erkek bireylerden oluştuğu, boş zaman bakımından elverişli durumda buldukları, arkadaşları arasında ya da ailesinde en az bir avcının bulunduğu, avcılığı daha çok doğada zaman geçirme amacıyla yaptıkları, büyük çoğunluğun kentte yaşadığı ve çocukluklarını büyük yerleşim yerlerinde geçirdikleri şeklinde özetlenebilir.

Avcıların Ekonomik Özellikleri

Avcılık, taşıdığı tarihsel, kültürel ve sosyal değerlerin yanında ekonomik bir etkinlik olarak da önem arz etmektedir. Avcıların avlanma etkinliğinde bulunmak için yapmak zorunda oldukları harcamalar, avcılık çevresinde önemli bir sektörün oluşmasına yol açmaktadır. Ayrıca kırsal bir etkinlik olan avcılığın özellikle işgücünün bol, sermayenin kıt olduğu kırsal alanda yaratacağı ekonomik hareketlilik ve işlendirme olanağı ile kırsal kalkınmaya, doğal çevrenin korunmasına ve turizmin gelişmesine olanak tanınması, bu etkinliğin önemini bütün dünyada artırmaktadır. Gerçekten de bugün pek çok ülkede, avcılık

¹⁴ M. Iğırık, S. Yadigar, S. Bekiroğlu, T. Okan, M.E. Akkaş, "Marmara Bölgesi Avcı Profili", *T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Ege Ormanlık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No: 29*, Müdürlük Yayın No: 38, İzmir 2005.

¹⁵ Z. Ay, F. Bilgin, İ. Şafak, M. E. Akkaş, "Ege Bölgesi'nde Avlanma Kartı Olan Avcıların Profilinin Belirlenmesi", *T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Ege Ormanlık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No: 27*, Müdürlük Yayın No: 36, İzmir 2005.

önemli bir sosyal ve ekonomik etkinlik olarak kabul görmekte; avcılığın doğal çevrenin korunmasına yaptığı katkılar üzerinde durulmakta, sadece kırsal kesim için değil tüm ekonomik yaşam için de aranılan bir kırsal üretim biçimi olarak kabul edilmektedir.¹⁶

Avcılar, avlanma belgesi alımından başlayarak avlanacakları alana varıncaya kadar çeşitli harcamalarda bulunmaktadır. Bu bağlamda, avcılarının yıllık mühimmat harcamalarına bakılması yerinde olacaktır (Tablo 8).

Tablo 8: Harcanan Fişek Sayısı

Fişek sayısı (Adet)	Marmara Bölgesi (%)	Ege Bölgesi (%)
0-100	38,6	35,0
101-200	17,3	25,0
201-500	22,7	29,0
501-100	8,6	10,6
Yanıt yok	12,8	0,4

500 fişeğe kadar yapılan harcamaların düşük ve orta düzey harcama, 500'ün üstündeki harcamaların yüksek kabul edilmesi halinde; Tablo 8'den Marmara Bölgesindeki avcılarının % 78,6'nın; Ege Bölgesinde ise % 89'nun düşük düzeyde harcama yaptıkları anlaşılmaktadır. İki bölge arasındaki % 10'luk farkın önemli olduğu düşünülmemelidir. Çünkü Marmara Bölgesinde yaptıkları harcama konusunda fikir beyan etmeyen % 12,8'lik avcı grubu bulunmaktadır.

Avcıların geçinmek ve yaşamlarını devam ettirmek üzere yapmış oldukları işlemler ekonomik refah düzeyleri, dolayısıyla avcılıkla ilgili harcama düzeyleri hakkında yaklaşım yapılmasına olanak sağlamaktadır. Tablo 3 bu açıdan incelendiğinde çiftçi, işçi, esnaf ve emeklilerden oluşan düşük gelir düzeyindeki avcılarının oranı Marmara Bölgesinde % 75, Ege Bölgesinde ise % 74,8 oldukları görülmektedir. Bu oran meslek belirtmeyen avcı grubunun dahil edilmesi ile yaklaşık % 4 artarak % 80'lere ulaşmaktadır. Bu rakamlar, Marmara ve Ege Bölgesi avcılarının düşük ve orta gelir düzeyindeki kişiler olduklarını göstermektedir. Ancak düşük-orta gelir düzeyindeki avcı oranları Tablo 8'de Tablo 3'dekinden az da olsa küçük çıkmaktadır. Bu farkın belli meslek gruplarını peşin olarak düşük ve orta gelir düzeyinde kabul edilmesinden ve avcılarının yaptıkları harcamalar konusunda net bilgi vermekten kaçınmasından kaynaklandığı söylenebilir.

¹⁶ M. Iğircık, *Türkiye'nin Av Potansiyelinin Geliştirilmesine İlişkin Sosyoekonomik Çözümleme*, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2001.

Tartışma ve Sonuç

Ülkemizde çok sayıda yaban hayvanı türü yok olmuş veya yok olmak üzeredir. Bu durumun ortaya çıkmasında rol oynayan önemli etmenlerden biri yıllardan beri devam eden kaçak ve usulsüz avlanmadır. Bundan başka yenilenebilir doğal kaynakların sürdürülebilir yönetiminde katılımcı anlayışının uygulanmamış olmasıdır.

Son yıllarda yenilenebilir doğal kaynakların sürdürülebilir yönetiminde katılımcı anlayışının uygulanmasına ilişkin çabalar artmış bulunmaktadır. Bu nedenle ilgili tüm etki ve çıkar gruplarının tanımlanması, bu tanımlar doğrultusunda katılım modelinin, yani kaynak yönetim şeklinin belirlenmesi yönünde araştırmalar yapılmaktadır.

Avcılar, sürdürülebilir av ve yaban hayatı yönetiminde önemli etki ve çıkar gruplarından birini oluşturmaktadır. Bu neden tüm ülke genelinde avcılarının çeşitli yönleri ile tanımlanması gerekmektedir. Bu çalışmada demografik özellikler göz önüne alınarak ülkenin ayrıldığı 5 bölgeden, sosyoekonomik açıdan en gelişmiş ve en kalabalık nüfusu barındıran Batı Bölgesi avcıları ele alınmıştır.

Batı Bölgesi avcıları, Batı Bölgesini oluşturan coğrafi bölgeler (Marmara ve Ege) bazında sosyal, ekonomik ve demografik özellikler bakımından tanımlanmıştır. Bu konuda yapılan araştırma sonuçları Batı Bölgesi avcılarının çoğunluğunun orta ve üstü yaş grubundaki eğitim ve gelir düzeyleri düşük erkeklerden oluştuğu, avcılığı aile ve arkadaş teşviki ile yaptığı, boş zamanlarının nispeten fazla olduğu, avcılığı daha çok doğada zaman geçirmek için yaptıklarını göstermektedir. Batı Bölgesini oluşturan coğrafi bölge avcılarının birbirinden bazı farklı özellikleri bulunsa da bu farklılıklar önemsenecek düzeyde değildir. Yalnızca Marmara Bölgesinde daha az boş zamana sahip olması gereken memur, sanayici ve yüksek memur kesiminin Ege Bölgesinden daha yüksek oranda avcılığı tercih etmesi ilgi çekicidir.

Avcıların çoğunluğunun avlanma amacının, avlamadan daha çok doğada vakit geçirme isteği olması da ilgi çeken diğer bir noktadır. Bu amacın ülkemizdeki av ve yaban hayatındaki azalma yanında, avcıların çoğunluğunun kentte yaşamalarını sürdürmeleri, nispeten yaşlı ve gelir düzeylerinin düşüklüğü ile ilgili olduğu söylenebilir.

Avcılık, ekonomik nedenler ve yaban hayatı popülasyon kontrolü, yanında toplum sağlığı açısından doğa ile bütünleşme amacıyla yapılmaktadır. Bu nedenle, avcılık hemen her ülkede desteklenmektedir. Bu destek gereği avcılık ve sürdürülebilir av ve yaban hayatı yönetimi ile ilgili yasal ve kurumsal eksiklikler giderilmeye çalışılmaktadır.

Ülkemizde avcılık, av ve yaban hayatının yönetimi ile ilgili yasal ve kurumsal düzenlemelere yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu doğrultuda yapılan çalışmalardan biri sürdürülebilir av ve yaban hayatı yönetimine avcılarının katılımının sağlanmasıdır. Batı Bölgesi avcıları gibi diğer 4 bölgedeki avcılarının sosyoekonomik ve demografik özellikleri tanımlanarak, avcılarının kaynak yönetimine katılımlarına ilişkin model geliştirilmelidir.

Kaynaklar

- Anonim, *Sürdürülebilir Av ve Yaban Hayatına Doğru*, Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü Eğitim Yayınları, C. 1, Ankara 2002.
- Ay, Z., Bilgin, F., Şafak, İ., Akkaş, M.E., "Ege Bölgesi'nde Avlanma Kartı Olan Avcıların Profiline Belirlenmesi", *T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No: 27*, Müdürlük Yayın No: 36, İzmir 2005.
- Döşler, O., "Kaya İnal'ın "Avcılık Modeline Katkılar, Öneri ve Görüşler" yazısının eleştirisi", 2006. <http://www.avyaban.org>. Ziyaret Tarihi: 15.10.2006.
- Elbek, A. G., Uysal, İ., Saygı, H., *Ege Bölgesi'ndeki Kara Avcı Profiline Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*, İzmir 2002..
- Iğircik, M., *Türkiye'nin Av Potansiyelinin Geliştirilmesine İlişkin Sosyoekonomik Çözümleme*, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2001.
- Iğircik, M., Yadigar, S., Bekiroğlu, S., Okan, T., Akkaş, M.E., "Marmara Bölgesi Avcı Profili", *T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No:29*, Müdürlük Yayın No: 38, İzmir 2005.
- Milli Parklar, "Çevre ve Orman Bakanlığınca Yapılan Koruma Çalışmaları", 2006 <http://www.milliparklar.gov.tr/ayhd/koruma/BKoruma.htm> Ziyaret tarihi: 01.11.2006
- Sarıçam, A., G., 108. Birleşim.TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 22, Cilt 54, Yasama Yılı 2, 2004. <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil2/ham/b10801h.htm>
- Sazak, Ş., "Türkiye'de Bölgelere Göre Nüfusun Yaş Gruplarına Dağılımı", 2004. <http://www.trakya.edu.tr/Enstituler/FenBilimleri/Dergi/net/index.htm>, Trakya Univ J Sci, 5(2): 187-198, 2004 ISSN 1302 647X, DIC: 106SSET520412040105
- Şafak, İ., "Avcılıkta Çatışma (Anlaşmazlık) Yönetimi: (İzmir İli Örneği)", *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri: A, S.1, 2006, s. 45-60.